

F. P.

De

POTV COFFI.

FRANCOFVRTI,
Apud Ægidium Vogelium.

M. DC. LXVI.

Cum Deo.

QUanquam *Fabarũ* uſus, & eſus prohibitus olim fuerit à Pythagora, quod flores lituris ſuis nigris ſignaturam referant lugubrem, & animas mortuorum, quæ in iis habitent: ab aliis autem etiamnum interdicatur, quod exiſtiment, ſenſus exinde hebetari, & inſomnia turbulenta excitari; quia tamen ipſæ fabæ & alimentum & medicamentum præbent ſecundum atq; innoxium, nullam operam aut oleum me perditurum fido, ſi de *fabis* in publicam cathedram aliquid proferam.

II. Non autem in præſentiarum agere animus eſt de *Fabis* noſtratibus, ſativis aut ſylveſtribus: Nec de *Phaſeolis* noſtris aut *Lupinis*, quorum tamen omnium frequens uſus eſſe ſolet, partim in culina, partim in Pharmacopolio, cum ad externos & internos morbos eradicandos frequenter iis Clariſſimi *Medici* & *Chirurgi*

A uti

uti ſoleant, in hydrope, v. gr. calculo, retentione urinæ, dyſenteria, lienteria, ſugillationibus, & aliis affectibus p.n. Nec etiam de *Faba Ægyptiaca* Dioſcoridis, p.228. quam Crocodili oculis timentes fugiunt, teſte *Plinio* p.234. Nec de *Phaſeolo Paludani Gareti* Cacao (è quo Chocalate paratur) ſimili, *Coles* alias dicto apud *Cluſium* p.64. aut *Fabis purgantibus Cartaginenſibus* Manard. p.335. aut *Ferdinandi* Lopezii de Caſtagneda l.7. cap 78. in Inſula D. Thomæ naſcentibus; hac vice exponetur Faba Arabica *Bon*, è qua potus reſultat, *Caova* dictus, quo olim jam *Ægyptii* & *Arabes*, atque nunc hac tempeſtate novitatis avidi *Angli*, *Galli*, *Germani*, ſpreto *Tabaco* & *Thee*, frequenter uti ſolent.

III. De hac faba *Bon*, ſeculo poſt natum Salvatorem noſtrum, nono, primus, quod ego quidem ſciam, ſub nomine *Bunchi* memoriæ aliquid reliquit Abtubetri Arazi filius Zacharia Mahometus, *Raſes*, communiter *Raſis*, dictus, Medicus Clariſſimus Arabs, qui multos libros ſcripſit elegantiſſimos, X. quidem ad Regem Manſorem, & alios doctiſſimos XV. Hic *inquam*, primus expoſuit, quid *Bunchum* ſit. Ait enim pag.74. calidum eſſe & ſiccum, quod ſtomacho

macho congruum exiſtens, mali ſudoris odorem atque pſilotri incidat & auferat. *vide* lib 3. ad Manſ.pag.alleg.74.

IV. Poſt Rhaſin, *Abuhali*, *Alhaſen Ebenhali*, *Ebenſina*, communiter *Avicenna* dictus libr. 2, tract.2. pag. 281. *Bon* ſub nomine *Bunchum* explicat, *Bunchum* quid eſt, (quærit?) Reſp. Eſt res delata de *Iamen*. Quidam autem dixerunt, quod eſt ex radicibus anigailen: quum movetur & cadit. *Electio*, melius eſt Citrinum, & leve boni odoris, Album verò & grave eſt malum. Natura eſt calidum & ſiccum in primo, ſecundum quoſdam eſt frigidum in primo. *Operationes* & *Proprietates*. Confortat membra. *Decoratio*. Mundificat cutem & exiccat humiditates, quæ ſunt ſub ea, & facit odorem corporis bonum, & abſcindit odorem pſilotri. *Membra Nutrimenti*. Eſt bonum ſtomacho. *Huc etiam aliis quadrare videntur*, quæ Avicenna tradit de *Meiſce*. pag.359. loc. cit. & lib.1. fen.3. dict.2, cap.pag.194. ſed differunt *Bon* & *Meiſce*.

V. Penitus autem fabam *Bon* & *potum* inde confectum deſcribit *Proſper Alpinus* libr.

 de

de Medic. Ægypt. & de Plant. Ægypt. Ægyptiis *inquit pag.*118. in uſu frequentiſſimo eſt ſemen *Bon* ex quo decoctum parant. Huic omnes non ſecus ac noſtri in publicis tabernis vinorum potationibus operam dant. De eoq; ſingulis diebus ſæpè admodum calenti interdiu, ſed maximè manè jejuno ſtomacho large bibere conſueverunt, ſiquidem ipſo ventriculum calefieri roborariq; apud eos compertum ſit, non minusque etiã viſcerum obſtructiones tolli, quotidie experiantur. Mulieribus ad evocandos menſes præſentaneum eſt remedium, apud eosque in uſu eſt frequentiſſimo, quibus diminutè fluentibus ejus decocti probècalentis multum epotant, paulatim modicum ſorbitantes. Sic enim in uſu eſt apud omnes, ut paulatim ipſum deglutiant. *Capite verò quarto* inferiùs pag. nimirum 122. fuſius hanc rem perſequitur *Alpinus*. In frequentiſſimo uſu, *ait*, ibi eſt decoctum *Chaova* appellatum, quod ex quibusdam ſeminibus nigris fabas imitantibus parare conſueverunt. Duobus que modis ab ipſis parari ſolet, horum enim alii decoctum faciunt ex ſeminum nuper dictorum, tunicis ſeu folliculis, & alii ex eorundem ſeminum ſubſtantia, quod ex folliculis paratur,

ratur, efficacius, quam ex ſeminum ſubſtantia elaboratum: prędictum ſemen hoc *Bon* vocant, arboremque ipſum ferentem vidi in quodam Turcæ Bei Viridario ex Arabia delatum, quæ Evonomo maxime ſimilis erat.

Illius verò decocti facultas eſt frigida & ſicca, quo ad primas qualitates temperata, cui etiam miſta eſt caliditas, quando illa ſemina duplici ſubſtantia conſtant, altera craſſa, & terrea, quæ coquunt & roborant, altera calida in tenui ſubſtantia fundata, frigidaque modice prævalent, qua calefaciunt, abſtergunt, obſtructaque aperiunt. Horum decoctum, cichorei decocto guſtu proximum eſt, quòd tamen ipſo valentius obſtructa liberat. Cum ego animadvertiſſem mulieres, quibus cæperint fluere menſes, ad eos adjuvandos, de eo calidiori ſemper paulatim multum ſorbillare, apud illasque omnes ad juvandam eam vacuationem in uſu eſſe frequentiſſimo, cæpi, illa perdoctus experientia, in omnibus illo uti, quibus aliquam ob cauſam eorum purgatio menſtrua deſtitiſſet; quod quidem feliciſſimè multis eveniſſe vidi, exindeque didici, hoc genus remedii pro evocandis menſtruis ab uteri obſtructis venis eſſe præſtantiſſi-

mum poſt univerſalem tamen corporis vacuationem, mane jejuno ſtomacho iſtud decoctum aſſumptum efficaciſſimè menſes provocat, temporeque quo multis jam vehementibus doloribus minutæ difficulter exeunt, eis præſentaneo eſt auxilio. Parant autem illi hoc decoctum ſumentes nucleorum illorum ſeminum à folliculis mundatorum libram unam & mediam, eaque parum igne torrefaciunt, contoſtaque bulliunt, in aquæ lib. viginti, aliis ſumentibus nucleis prædictos torrefactos ac minutim confractos per diem infuſos in aquam manere atque alia nulla præcedente infuſione eos bulliunt ad conſumptionem medietatis, percolatumque decoctum ad uſum ſervant in fictilibus vaſis undique clauſis: Eodem itidem modo parant decoctum ex ſeminum folliculis, in minori tamen quantitate ſumptis, pro quo parando accipiunt alii prædictorum folliculorum ſex uncias atque alii novem, in librisque viginti aquæ fontis ad conſumptionem medietatis ipſam coquentes. Hoc decoctum ſtomacho ſummopere conducit, idque valdè calidum & effervefcens, jejuno ſtomacho paulatim ſorbentes potant ad ciathi menſuram, &

eo

eo amplius.: ut autem vino in œnopoliis ſive tabernis noſtrorum multi ebrietati dediti indulgere obſervantur, ſic illi *Coava* decocto delectantur eique indulgent.

Ipſam fabam *Bon* deſcribit in Plant. Ægypt. hiſtoria pag. 26. ſeqq. Arborem vidi, *inquit*, in Viridario Halybei Turcæ, cujus Iconem nunc ſpectabis, ex qua ſemina illa ibi vulgatiſſima *Bon* & *Ban* appellata, producuntur: ex his omnes tum Ægyptii tum Arabes parant decoctum vulgatiſſimum, quod vini loco ipſi potant, vendicurque in publicis œnopoliis, non ſecus quam apud nos vinum. Illique ipſum vocant *Caova*. Hæc ſemina ex felici Arabia aſportantur. Arbor quam me inſpexiſſe dixi, *Evonomo* ſimilis obſervata eſt, ſed tamen folia craſſiora durioraque habebat viridiora perpetuoque virentia; uſus eſt illorum ſeminum omnibus notiſſimus, ad parandum jam dictum decoctum, quod quo pacto ab iis paretur, aliàs à me dictum eſt.

Utuntur ejus decocto ad roborandum ventriculum frigidiorem, adjuvandamque con-

concoctionem, & non minus ad auferendas à visceribus obstructiones, in tumoribusque hepatis lienisque frigidis & antiquis obstructionibus, feliciori jam successu decoctum multos dies experiuntur. Quod etiam uterum maximè respicere videtur; ipsum enim & calefacit, obstructionesque ab eo aufert, sic enim in familiari usu est, apud omnes Ægyptias Arabesque mulieres, ut semper dum fluunt menses, ipsorum vacuationem, hujus decocti ferventis multum paulatim sorbillantes, adjuvent, ad promovendos etiam in quibus suppressi sunt; usus hujus decocti purgato corpore multis diebus utilissimus est. Avicenna de his seminibus meminit, similesque vel eosdem usus de seminibus memoriæ prodidit, ipsumque semen calidum in tertio & siccum in secundo gradu constituit, quod tamen verum non videtur, quando semen sapore dulcescar, cum pauco amarore, nullamque acrimoniam præseferat: Nihilominus ipsum obstructionibus viscerum, frigidisque humoribus hepatis vel lienis multum conferre docuit.

VI. *Veslingius* ulterius hæc prosequitur in Observ. pag. 22, ut & *Bauhinus* in Pinace pag. 428, *Olaus Wormius* in Musæo pag. 189, *Olearius* Itin.

Per-

Perſic. pag. 422. & ante hos *Leonhard Rauvvolff* in Itin. pag. 102. Pronuper verò mentionem quoque fa . *Möllenbroc* pag. 117. de Arthr. Vaga Scorbut.

VII. *Bon* itaque fructus eſt arboris, corporis perfectè mixti organici, anima vegetativa præditi. Arbores enim & reliquæ Plantæ, *frutices*, nempe, *ſuffrutices*, & *herba* (tot ſunt earum differentiæ) *Corpora* dicuntur *perfectè mixta animata*, ad diſcrimen inanimatorum & imperfectè mixtorum corporum naturaliũ. Vivunt autem plantæ, ſed nõ ſunt *animalia*, nec *ſentiunt*, aut *dormiunt*. Sola anima vegetativa pollent, ſpecie tamen inter ſe differunt, ſed in tantum, in quantum metalla, ut unum ſæpè in aliud poſſit tranſire. Non enim plane negamus *Chryſopœiam*.

VIII. Dicuntur autem *vegetabilia* Corpora naturalia *mixta*, ad differentiam Corporum naturaliũ *ſimplicium*, ex quibus nempe mixta componuntur juxta *Ariſtotelem*, & in quæ ultimo deſinunt, uti ante hunc expoſuit *Hippocrates* de nat. hum. *t*. 17. *&* 12 *&* 13. ex qua tamen deſcriptione numerus *Simplicium* quaternarius non tam facilè emergit, ut exinde Dn. D. *Ioh. Dan. Horſtius*,

Phil.& Med. Excellentissimus, hujus Academiæ Professor Med. Prim. per multos annos, & nunc Collegii Medici Francofurtensis senior & Archiater Hassiacus meritissimus, in elegantissima sua *Physica Hippocratea* elementa *principalia* duo pag. 25. asserat *Aquam* & *Terram* , & duo *minus principalia* aut potius ligamina *Ignem* æstimet & *Aerem*. Et hinc in dubium vocant quidam *tria principia Chimica* Sal, Sulphur, Mercurium, tum quod non omnia corpora *mixta* in illa tria possint reduci : *tum* quod *plura* corpora mixta in *plura*, quam in illa tria resolvantur. *Hoc* probare nituntur, quod in tria liquida *phlegma, spiritum, oleũ*; & duo sicca principia, *sal fixum* & *volatile* v.gr. C.C. Tartarus, Succinum, Urina & multa alia reducantur : *Illud* verò, quod nullus Chimicorum etiam Adeptorum probaverit, se in *Sal, Sulphur* & *Mercurium*, tanquam prima principia, Aurum unquam v.gr. Talcumve redegisse. Quid nos statuamus de numero *principiorum* corporum naturalium, in conflictu exponemus.

IX. Quomodo autem paretur *potus Coffi*, nunc exponendum penitius: Superius quidem mentio facta est, sed non ita specialis. Fabæ *Bon* fru-

a. fructus arboris depictæ A. aſſantur in depi-cto ferreo Inſtrumento lit.B. per quod, fabis il-lis excorticatis *b*. repletum, & operculo C. te-ctum, tranſire poſſit veru, quo illud ad ignem agitetur, donec aſſæ ſint contentæ fabæ. Pulvis ita toſtus in aquā ferventem projicitur, liquor-que inde tinctus calidè jejuno ſtomacho cum pauxillo ſachari ſorbillatur. Francofurti, ubi in uſum Medicum primus illum potum induxit, & aliquot ægris cum ſucceſſu propinavit Dn. D. *Horſtius*, ſupra laudatus, in libra una aquæ fer-ventiſſimæ infundunt duas drachmas aut tres pulveris toſti.

X. Virtutes hujus *Potus Coffi* ſuperius in ge-nere expoſitæ ſunt, in ſpecie verò ..*rabs* quidam Medicus *Oxonii* in Anglia edita *deſcriptione*, apud *Henricum Halle* 1659. ſequentia enarrat. Fru-ctus *Bon* (ait) colligitur in menſe *Ab*, fructus eſt inſtar fabæ (*a*), quæ enucleata dividitur in duas partes. (*bb*) Flores ejus ſunt albicantes. Ca-lida eſt hæc faba in primo gradu, & ſicca in ſe-cundo, quoad corticem. Nucleus verò tem-peratus planè eſt & modicè ac amicè exic-cans. Ipſe potus utilis eſt in catarrhis, de-ſtillationibus pectus occupantibus, ſuppreſ-

ſione menſium & urinæ, ebullitione ſanguinis, & debilitate virium. Et tale encomium hic potus nactus quoque eſt in *Dania* & *Suecia*, ibidem nunc Magnatibus etiam familiaris.

XI. *Lutetiæ Pariſiorum* jam modo in multis tabernis publicis potum *Coffe* vendunt, cum ſeq. elogio.

Les tres-Excellentes Vertus

De la Meure Appelle'e Coffe.

COffe eſt une Meure, qui croiſt dans les deſerts d'Arabie ſeulement, d'où elle eſt tranſportée dans toutes les dominions du grand Seigneur, qui eſtant beuë deſſeiche toutes humeurs froides & humides, chaſſe les vents, fortifie le foye, ſoulage les Hydropiques par ſa qualité purifiante, ſouueraine pareillement contre la galle, & corruption de ſang, raffraichit le cœur, & le battement vital d'iceluy, ſoulage ceux qui ont des douleurs d'eſtomach, & qui ont manque d'appetit: eſt bonne pareillement pour les indiſpoſitions du cerueau, froides humides & peſantes: la fumée qui en ſort, eſt bonne contre les defluctions des yeux, & bruit dans les oreilles: ſouueraine auſſi pur la courte ha-

laine

ſeine : pour rhumes qui attaquent le poumon, & douleurs de rate : pour les vers, ſoulagement eztraordinaire, apres auoir trop beu où mangé, rien de meilleur pour ceux qui mangent beaucoup de fruit.

L'vſage iournalier pour quelque temps, fera voir les effets cy deſſus, à ceux qui indiſpoſez, s'en ſeruiront de temps en temps.

Ladite Boiſſon, & pluſieurs autres, ſe vendent à l'enſeigne du grand Turc, au bout d'vne longue allée, dans une ſalle baſſe, ruë des boucheries, au faux bourg ſainct Germain.

Prodeſſe nempe contra flatus, debilitatem hepatis, hydropem, bilis abundantiam, ſanguinis corruptionem, cordis debilitatem, ſtomachi dolorem, anorexiam, cerebri debilitatem, defluxiones ad pulmonem, oculorum & aurium, dolorem lienis, &c.

XII. Inter alios potus, ait *Rauvvolffius* ſuperius allegatus, Turcæ utuntur potu quem magni æſtimant, & *chaube* dicunt, quique colore atramentum æmulatur, & admodum conveni-

ens in affectibus præprimis ventriculi: ſolent liquorem hunc tempore matutino publicis etiam in locis ſine omni nauſea aſſumere, ex ſcutellis argillaceis, & porcellinis, ſæpius labra admovent, parce tamen bibunt, ordinem ſedentes in circulo obſervantes; compoſitionem hujus liquoris ingrediuntur fructus quidam *Buncho* ab incolis dicti, exterius magnitudine & colore Baccas lauri æquantes, duabus tenuiſſimis tunicis induti, ſecundùm illorum relationem, ex *India* allati, quoniam hi exigui ſunt pretii, & intus duo grana flavi coloris, diverſis in duabus capſulis incluſa tenent, inſuper etiam viribus, nomine, colore *Bancha* Avicennæ & *Bunca* Raſis Almans., in totum ſimilis eſt; hos eſſe ſtatuo, tamdiu, donec à Viris doctiſſimis meliora perdoctus fuero, hic potus illis admodum familiaris eſt, quapropter etiam multi illorum in hoſpitiis publicis vendentium, & mercatorum de fructibus mercaturam facientium in atzar inveniuntur. Inſuper illum adeò ſalubrem eſſe probant: ut nos vinum abſynthites vel alia vina medicata.

XIII. Amſtelrodami *Iohan. Ainsvvort* multis elogiis hoc anno hunc potum vendit, quod humi-

A
B
C

midum radicale conservet, ventriculum roboret, oculorum morbos tollat, doloribus capitis medeatur, catarrhos solvat, paralysi, podagræ, hydropisi, & scorbuto resistat, calculum frangat, prægnantibus prosit, &c.

XIV. Excellentiss. verò *D. Simon Paulli* Potum *Coffi* plane damnat *in Comm. de abusu Tabaci & Herba Thee* pag. 38. quod corpora & animos effœminet, non quidem quod hic potus adeo refrigeret, sed quod sulphure proprio instar *Tabaci* & *Agni casti* clanculum & sensim exiccet, pag. 46. Ast loquitur & scribit de *abusu* Clarissimus Vir, aliàs *Rhabarbarum*, *China*, *Sassafras*, & *Santalum* quoque, aliaque medicamenta extra *Europam* nata, in exilium forent ablegandа. Abusum potus *Coffi* & nos non minus improbamus, quam abusum *vini*. Usum verò retinemus, cum compertum habeamus, multos à potu *Coffi* modicè & debitè, manè nempe jejuno stomacho cum pauxillo sachari sumto, benè habere, & feliciter experiri, potum illum stomacho prodesse, catarrhos sistere, totumq; corpus roborare. Cõcludimus itaq; cũ *Veslingii* Præstantissimi effato, *Europæis* hoc medicamentum non esse inutile aut noxium, quo ipso huic dissertationi impositus esto hac vice

FINIS.

MC